



Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības normatīvais regulējums būvniecības procesā

Iveta Timze

Stratēģiskās vadības un koordinācijas departamenta direktore

Vebinārs "Izmaiņas normatīvajos aktos un būvdarbu kontrole 2025", 07.11.2025.

Dabas aizsardzības pārvaldes kompetence būvniecības kontekstā

Funkcijas:

- Saeimas un MK izveidoto **īpaši aizsargājamo dabas teritoriju** (aizsargājamā teritorija) pārvaldīšana
- valsts dabas aizsardzības politikas īstenošana, tai skaitā **sugu un biotopu aizsardzības jomā**

Uzdevumi:

- **kontrolē** aizsargājamo teritoriju, sugu un biotopu, kā arī mikroliegumu aizsardzību regulējošo **normatīvo aktu ievērošanu**
- **izsniedz** un anulē **atļaujas**, kā arī aptur to darbību, sniedz **atzinumus un saskaņojumus** dabas aizsardzības jomā

* MK 02.06.2009. noteikumi Nr.507 «Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums»

Galvenie dabas aizsardzību regulējošie normatīvie akti

Aizsargājamās teritorijas

- likums «Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām»
- MK 16.03.2010. noteikumi Nr.264 «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»
- aizsargājamo teritoriju likumi
- aizsargājamo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

Sugas un biotopi

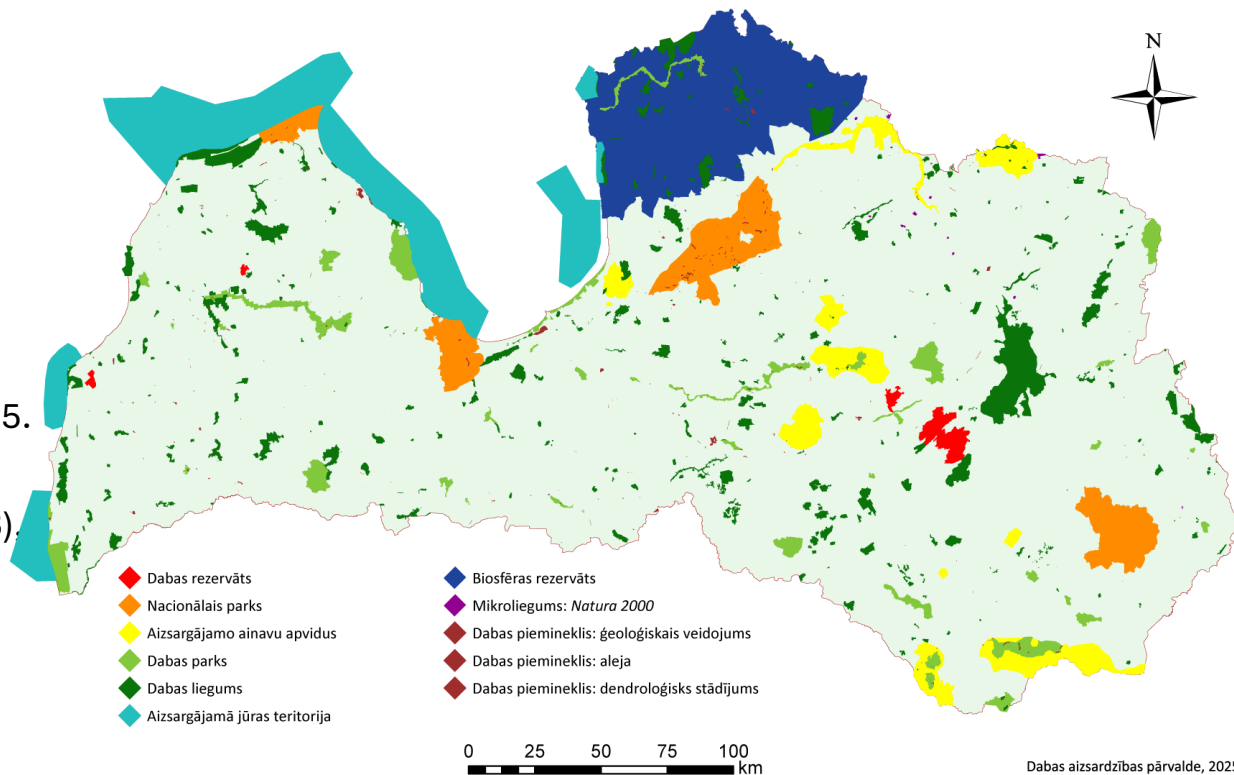
- Sugu un biotopu aizsardzības likums
- MK 14.11.2000. noteikumi Nr.396 «Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu»
- MK 20.06.2017. noteikumi Nr.350 «Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu»
- MK 30.01.2001. noteikumi Nr.45 «Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi»

Aizsargjoslas

- Aizsargjoslu likums
 - Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla (krasta kāpu aizsargjosla)
 - virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas

Latvijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

- ◆ dabas rezervāti (4),
- ◆ nacionālie parki (4),
- ◆ biosfēras rezervāti (1),
- ◆ dabas liegumi (372),
- ◆ dabas parki (42),
- ◆ aizsargājamo ainavu apvidi (10),
- ◆ dabas pieminekļi:
 - aizsargājamie koki – dižkoki (līdz 01.01.2025. apzināti un reģistrēti 15 579)
 - aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi (83)
 - aizsargājamās alejas (63),
 - aizsargājamie ģeoloģiskie un geomorfoloģiskie dabas pieminekļi (174) (izņemot dižakmeņus),
- ◆ aizsargājamās jūras teritorijas (7)
 - ◆ mikroliegumi



Ances purvi un meži

Atbalājot tēkstu

Publicēts: 30.10.2020.
Atjaunots: 15.12.2023.



Galvenā teritorijas vērtība - maz izmainīti mežu-purvu un ezeru dabisko biotopu kompleksi ar nozīmīgu lomu reto un apdraudētu putnu sugu ligzdošanā, kā arī biotiskās daudzveidības saglabāšanā Ance Dīpurva un tas apkārtnē.



Parveida pļava dabas lieguma Ance purvi un meži. Foto: Solvita Rēdīša

Aizsardzības kategorija: dabas liegums, *Natura 2000* teritorija

Kods: LV0523400

Administratīvais iedalījums: Ventspils novada Ance un Targales pagasts.

Platība: 9822 ha

Dibināšanas gads: 1999

Parvalde: Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība [Kurzemes reģionālā administrācija](#).

Robežu shēma

Normatīvie akti

- Ministru kabineta noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par dabas liegumiem"
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 478 "Dabas lieguma "Ance purvi un meži" individuālie aizsardzības un ierobežošanas noteikumi"

Dabas aizsardzības plāns (2016. -> 2028.)

Dabas datu pārvaldības sistēma «Ozols»

Informācija par:

- 🌿 aizsargājamām teritorijām, tai skaitā dabas pieminekļiem (tostarp aizsargājamiem kokiem)
- 🌿 īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm
- 🌿 īpaši aizsargājamiem biotopiem
- 🌿 mikroliegumiem

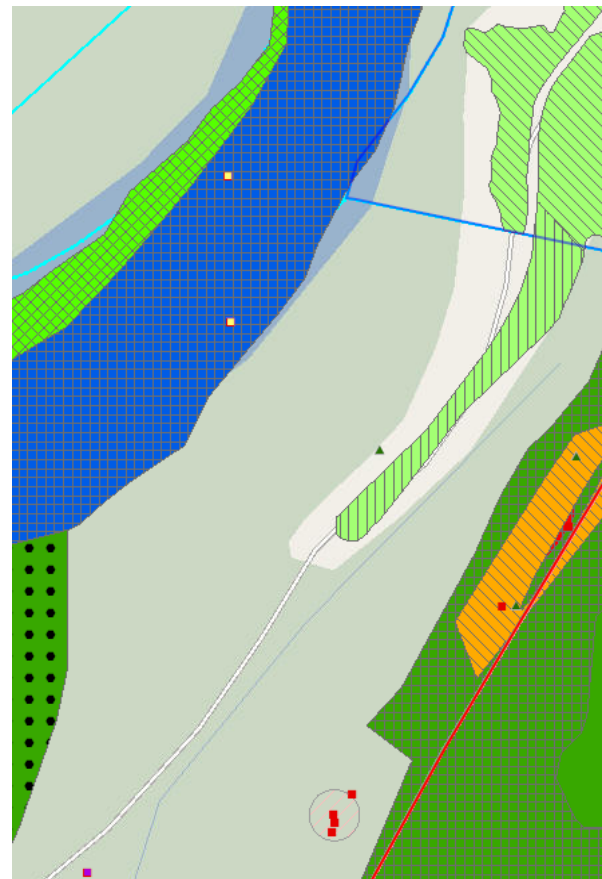
Jebkuram lietotājam - <https://ozols.gov.lv/pub>

Reģistrētam lietotājam - <https://ozols.gov.lv/ozols/Account/LogOn>

🌿 Reģistrētie lietotāji:

- valsts un pašvaldību iestādes un kapitālsabiedrības,
- sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēti eksperti,
- fiziskas un juridiskas personas, kas veic pētījumus vai īsteno projektus dabas aizsardzības jomā

** MK 09.06.2014. noteikumi Nr. 293 «Dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtība»*



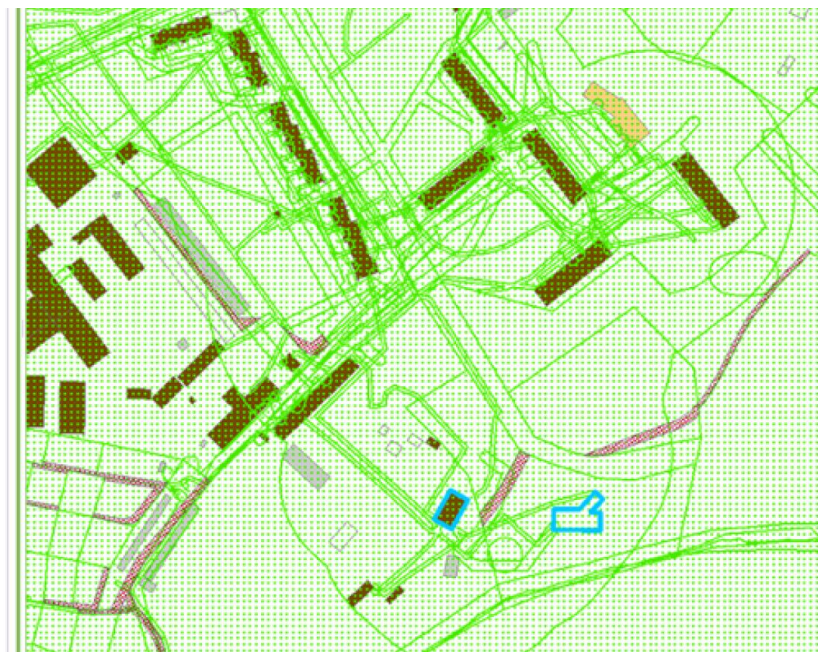
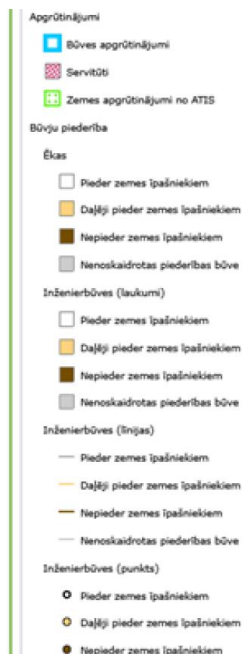
** Ekrānšāviņš no dabas datu pārvaldības sistēmas Ozols*

kadastrs.lv - jauna bezmaksas tematiskā karte «Apgrūtinājumi un būvju piederība»

Ģeotelpiskā informācija par zemes vienībai **reģistrētajiem apgrūtinājumiem**:

- 🌿 no **Apgrūtināto teritoriju informācijas sistēmas (ATIS)**
- 🌿 servitūtu teritorijām
- 🌿 būvēm - kultūras pieminekļiem
- 🌿 būvju piederību

<https://www.vzd.gov.lv/lv/jaunums/pieejama-jauna-tematiska-karte-apgrutinajumi-un-buvju-piederiba>



**Problēmīgas gadījumi
būvniecības
procesā
dabas teritorijās**

Ierobežojumi būvniecības procesā aizsargājamās teritorijās

🌿 Lielākajā daļā aizsargājamo teritoriju **nav tiešu** būvniecības ierobežojumu

🌿 Ierobežojumi attiecas uz:

❖ **zemes lietošanas kategorijas maiņu:**

- **aizliegta** *ar atsevišķiem izņēmumiem* vai
- **ar DAP atļauju**

❖ atsevišķām darbībām, kam nepieciešama **DAP atļauja**

(piem., inženierbūvju, tai skaitā ceļu, atjaunošana, pārbūve, ja tiek mainīts ceļu trases platums un novietojums)

❖ būvniecību, kad saskaņā ar normatīvajiem aktiem **jāveic sākotnējais ietekmes novērtējums un jāsaņem tehniskie noteikumi** (abi procesi ir VVD kompetencē)

Biežākās kļūdas

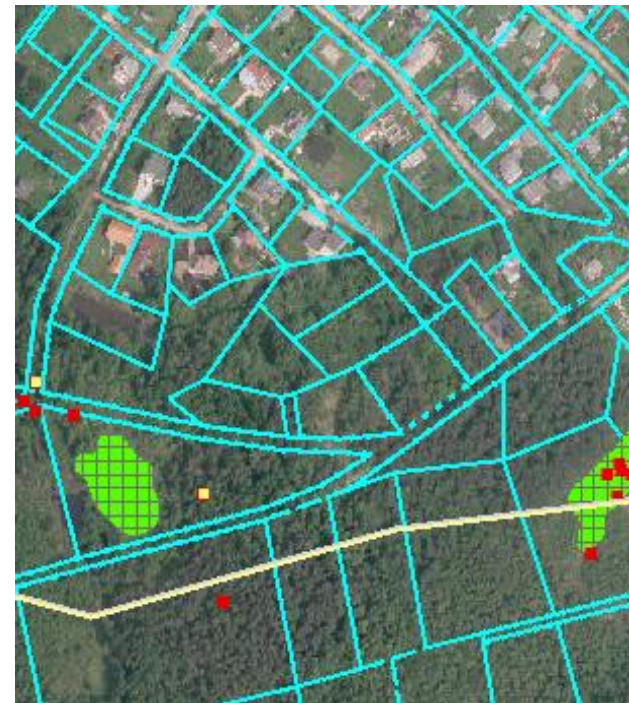
Būvvaldes **neievēro** un atļauj būvniecību:

🌿 **vietā, kur to aizliedz normatīvie akti**
(Aizsargjoslu likums, aizliegums mainīt zemes lietošanas kategoriju, atrodas īpaši aizsargājamās sugas dzīvotne)

🌿 **bez DAP vai VVD darbību atļaujošiem dokumentiem**, tai skaitā

- ❖ netiek saņemta DAP atļauja **zemes lietošanas kategorijas maiņai** - visbiežāk neitrālajā zonā

🌿 DAP atļauja **jāsaņem vienmēr**, ja zemes lietošanas kategorija **nav** “zeme zem ēkām un pagalmiem”



** Ekrānšāviņš no dabas datu pārvaldības sistēmas Ozols*

Ja nepieciešama DAP atļauja

🌱 Tā jāsaņem **pirms** būvatļaujas izsniegšanas - **pirms** darbības uzsākšanas

🌱 Tas izriet no **izvērtēšanas principa:**

*jebkuras tādas darbības vai pasākuma sekas, kas var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, jāizvērtē **pirms** attiecīgās darbības vai pasākuma **atļaušanas vai uzsākšanas***

** Vides aizsardzības likuma 3. panta pirmās daļas 4. punkts*

Īpaši aizsargājamās sugas un biotopi

Īpaši aizsargājamās sugas

🌿 **Aizliegta** dzīvotņu postīšana, bojāšana un iznīcināšana

** Sugu un biotopu aizsardzības likuma 11. un 12. pants*

🌿 **Ar DAP atļauju atļauts iegūt vai traucēt *izņēmuma* gadījumā**, ja nav pieņemamas alternatīvas un tas nekaitē attiecīgo populāciju labvēlīgai aizsardzībai to dabiskajā izplatības areālā, šādos nolūkos:

3) lai nodrošinātu sabiedrības veselības aizsardzības, drošības vai citas sevišķi svarīgas intereses, arī sociāla vai ekonomiska rakstura intereses, un videi primāri svarīgas labvēlīgas izmaiņas

** Sugu un biotopu aizsardzības likuma 14. panta pirmā daļa*

Īpaši aizsargājamie biotopi

🌿 **Nav tiešs aizliegums** Sugu un biotopu aizsardzības likumā

🌿 **Aizsargājamo teritoriju regulējumā** var būt aizliegums bojāt un iznīcināt vai ar DAP atļauju darbībām biotopos

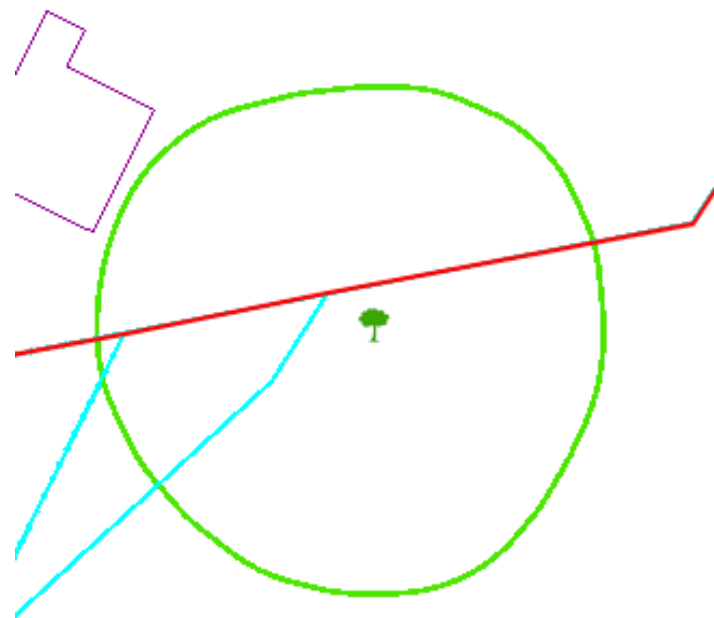
🌿 Vērtē darbības ietekmi uz biotopu **ietekmes uz vidi novērtējuma** procesā

Aizsargājамie koki (dižkoki)



Aizsargājamie koki (dižkoki)

- 🌳 **Aizsargājamie koki** – koki, kuru apkārtmērs 1,3 m augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par MK noteikumu pielikumā minētajiem izmēriem
- 🌳 Aizsargājama arī **teritorija ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru platā joslā no tās** (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas)
- * MK 16.03.2010. noteikumi Nr.264 «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»
- 🌳 **Dižkoka statuss** kokam tiek noteikts ar normatīvo aktu, kad tas **sasniedz likumdevēja noteiktos izmērus**



* Ekrānšāviņš no dabas datu pārvaldības sistēmas Ozols

Aizsargājamā koka teritorijā (vainaga projekcija + 10 metri) aizliegts

- 🌿 veikt darbības, kas var kaitēt koka augšanai vai dabiskai attīstībai
(**izņēmums** – **pilsētās** pieļaujama infrastruktūras, komunikāciju izbūve vai ēku rekonstrukcija)
- 🌿 iznīcināt dabisko zemsedzi
- 🌿 mainīt zemes lietošanas kategoriju (izņēmums – kategorijas maiņa aizsargājamās dendroloģiskajos stādījumos)
- 🌿 mainīt vides apstākļus – ūdens vai barošanās režīmu
- 🌿 novietot lietas (būvmateriālus, malku u.c.), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi vai mazina estētisko vērtību



Foto: <https://www.redzet.lv/photo/ozola-stumbrs-A-484-20>

* MK 16.03.2010. noteikumi Nr.264 «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»

Kam jāpievērš uzmanība

- 🌿 Ja teritorijā ir dižkoks, tad **ģenerālplānā** ir jāattēlo ne tikai pats koks ar vainaga projekciju, bet arī 10 metru josla – **visa dižkoka aizsargājamā teritorija**
- 🌿 Arī **ārpus** dižkoka teritorijas veiktie būvdarbi nedrīkst negatīvi ietekmēt dižkoku un tā augšanu
- 🌿 Saistībā ar koku ciršanu ārpus meža un būvniecības realizāciju: **pašvaldībai**, novērtējot ciršanai paredzētos kokus, un **būvvaldei**, saskaņojot būvniecību, ir **jākonstatē**, vai kāds no kokiem nav sasniedzis dižkoka parametrus atbilstoši MK noteikumiem

Ieteicamā rīcība būvniecības ierosinātājiem un būvvalžu darbiniekiem

Informācijas pārbaude DDPS «Ozols»:

- ❖ īpaši aizsargājama dabas teritorija – no tā izrietošās prasības
- ❖ dižkoki – ja ir – iezīmē gan koku, gan tā aizsardzības zonu – neplāno būvniecību (ar izņēmumiem pilsētās)
- ❖ īpaši aizsargājamās sugu atradne – no tā izrietošās prasības

 **Jebkura DAP atļauja jāsaņem pirms** būvatļaujas izsniegšanas - pirms darbības uzsākšanas

 Liela izmēra sasniegušu **koku pārmērīšana**, lai pārliecinātos, ka tas nav dižkoks – **iestāties atbildība**, ja izrādīsies, ka tas ir dižkoks

Vērts atcerēties

-  Krimināllikuma 114. pants paredz kriminālatbildību par **īpaši aizsargājamo dabas teritoriju iznīcināšanu vai bojāšanu**, ja ar to radīts **būtisks kaitējums**.
-  Ja kaitējums nodarīts valsts nozīmes dabas piemineklim, zaudējumus atbilstoši dabas pieminekļa bojājuma vai iznīcināšanas pakāpei nosaka:

bojājuma vai iznīcināšanas pakāpe	minimālo mēneša darba algu apmērs	aprēķins 2025. gadā
bojāts	1-5	740-3700
būtiski bojāts	6-20	4440-14 800
daļēji iznīcināts	21-40	15 540-29 600
pilnībā iznīcināts	55	40 700

MK 2008. gada 7. jūlija noteikumi Nr. 511 «Dabas pieminekļiem nodarītā kaitējuma novērtēšanas un sanācijas pasākumu izmaksu aprēķināšanas kārtība»

Izmaiņas normatīvajos aktos

Grozījumi MK 16.03.2010. noteikumos Nr. 264

No 01.07.2023. MK noteikumi papildināti ar gadījumiem, kad **ar DAP atļauju** atļauts **nocirst (novākt) vai pārstādīt** aizsargājamu koku:

- 🌿 koks kļuvis **bīstams** un **nav citu iespēju** novērst bīstamības situāciju
- 🌿 koka **augtspēja** ir **pilnībā zudusi** un koks **nav dzīvotne** īpaši aizsargājamai sugai
- 🌿 lai nodrošinātu **sabiedrības** veselības aizsardzības, drošības, nacionālās vai citas **sevišķi svarīgas**, arī sociāla vai ekonomiska rakstura, intereses vai videi primāri svarīgas labvēlīgas izmaiņas

* MK 16.03.2010. noteikumi Nr. 264 «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi» **46. punkts**

Piemēri

Sabiedrības veselības aizsardzības, drošības, nacionālās vai citas **sevišķi svarīgas**, arī sociāla vai ekonomiska rakstura, intereses vai videi primāri svarīgas labvēlīgas izmaiņas:

- 🌱 *valsts robežas vai citu valsts aizsardzības objektu izbūve*
- 🌱 *militārie poligoni*
- 🌱 *valsts vai reģiona nozīmes ceļu un cita veida infrastruktūras izbūve*
- 🌱 *valsts vai reģiona nozīmes rūpnieciska vai sabiedriska rakstura būvniecība*
- 🌱 *dzelzceļa izbūve*
- 🌱 *slimnīcas*

Noderīga informācija

- 🌿 DDPS «Ozols» publiskā pieeja: <https://ozols.gov.lv/pub>
- 🌿 Aizsargājami koki (dižkoki): <https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-pieminekli-aizsargajamie-koki-jeb-dizkoki>
- 🌿 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: <https://www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam>
- 🌿 Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264 «Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi»:
<https://likumi.lv/ta/id/207283>



Dabas aizsardzības
pārvalde

Iveta Timze

Stratēģiskās vadības un koordinācijas departamenta direktore

Baznīcas 7, Sigulda

iveta.timze@daba.gov.lv

www.daba.gov.lv

